

MỘT THOÁNG SÔNG HOÀI

Nguyễn Hoài Quảng

Đã từ lâu, cùng với Chùa Cầu, sông Hoài đã trở thành một trong những biểu tượng của Hội An. Như một lãng tử thích cô đơn, sông tách mình ra khỏi những phố xá ồn ào, dòng người đông đúc và sự hối hả của cuộc sống để êm đềm chảy đều qua năm tháng, mang một dáng dấp dịu dàng, trầm mặc như chính đất và người ở nơi đây

Là nhánh hạ lưu của Thu Bồn - một con sông có lưu vực nội địa lớn nhất Việt Nam - sông Hoài (*tức Hoài Giang, còn có tên gọi khác là sông Hội An, sông Cái*) mang trong mình nặng trĩu những phù sa bồi đắp cho vùng đồng bằng, để rồi từ đó những luống khoai, vườn dưa, hàng bắp xanh rờn, tươi tốt vươn lên như một lời tạ ơn trời xanh đã ban tặng. Sông cũng mang trong dòng chảy của mình bao huyền tích và những sự thật lịch sử từ ngàn xưa đến nay. Ngay cả một Phố cổ nên thơ, cho đến Chùa Cầu linh thiêng đều được “sinh ra” sau những cuộc chuyển dòng của sông Hoài trong quá khứ. Đôi khi lẩn thân tự hỏi, không biết cái tên đó có từ bao giờ, vì ngay cả sách Đại Nam nhất thống chí viết hoàn thành vào đầu thế kỷ 20 (1910) cũng không thấy nói đến khi viết về sông núi tỉnh Quảng Nam. Nhưng mà thật sự khâm phục cho ai gọi nó lúc sông chảy

qua mảnh đất tình sâu nghĩa nặng này. Bởi một lẽ, tất cả những cung bậc tình cảm cao quý nhất, đẹp đẽ nhất giữa người với người: yêu, thương, nhớ, mong, hờn dỗi (*để được yêu thương*), đợi chờ, hi vọng... đều nằm trong chữ HOÀI diệu vợi đó.

Tuổi thơ tôi và những bạn cùng trang lứa gắn nhiều kỉ niệm với Hoài Giang - vốn là điều hiển nhiên của những đứa trẻ sống gần vùng sông nước. Hè thì lội tắm, cho chuồn chuồn cắn rún để tập bơi, mùa nước lớn xúm xít xem người ta cát vó, mùa nước cạn có đũa bạo gan bơi sang bờ kia trộm dưa về ăn, kể sao cho hết thời hoa niên ngốc dại mà đáng yêu vô cùng ấy. Trong tôi lúc nào cũng vẹn nguyên hình ảnh dòng sông mùa lũ lụt: nước sông đục ngầu, hai bờ sông chỉ còn vài cây dại xơ xác, tiêu điều, nhưng chỉ thời gian ngắn thôi rồi màu xanh mơn mớn, một sức sống tuôn trào lại chạy dọc đôi bờ sông, quả là sự diệu kì lý thú mà dễ gì ai hiểu được. Lúc trưởng thành, những đêm trăng sáng, ngồi nhìn bóng trăng lấp loáng trên mặt nước, uống rượu cùng người tâm giao, mỗi là một vài con cá, chút tôm tươi mua của người thả lưới đêm được nướng trên đồng lá bẻ vôi, rồi đàn ca hò hát, say nằm ngửa trên cỏ ven sông ngắm ngàn sao lung linh, tưởng không còn thú vui nào bằng.

Cổ nhân nói : “*Trí giả nhạo thủy*” - người trí thông đạt cái đạo lý nên yêu thích cái lưu động của nước. Chính vì vậy tôi đã tin và đã từng thấy, dưới dòng nước lặng lẽ trôi đổ về Cửa Đại rồi hòa ra với biển lớn, những con thuyền nhỏ của người dân mưu sống trên sông vẫn vậy, lặng lẽ, hiền hòa như hàng trăm năm qua không có gì thay đổi, như một biểu tượng của những gì bất diệt. Sống giữa sông nước mênh mang và đất trời bao la, trong tâm hồn họ tràn đầy dòng máu nghệ sĩ: có khi thích trầm tư mặc tưởng, mơ mộng xa vời; lúc lại phóng túng chơi vui. Cũng giống như sông - tùy từng lúc từng nơi mà to hay nhỏ, vuông hay tròn, nhẹ nhàng uyển chuyển, khi dịu dàng róc rách, lúc cuộn cuộn ào ạt - những con người ấy sống trung thành với quả tim họ, yêu thương hết mình, biết tận hưởng thú đời, thung dung tự tại, dễ gần gũi và xem thường vật chất. Họ là những thi sĩ không làm thơ, nhưng cuộc đời của họ thật là những bài thơ

tuyệt tác. Các câu ca, điệu hò đầy nghĩa tình mà chứa đựng bao triết lý sâu sắc về nhân sinh, cuộc đời ắt hẳn từ các nghệ sĩ dân gian ấy mà ra.

Thật ra, “*Câu chuyện dòng sông*” (Tên một tác phẩm nổi tiếng đạt giải Nobel văn học của tác giả người Đức-Hermann Hesse) cũng chính là câu chuyện của một đời người, và rộng hơn là đời sống của nhân loại với nhiều kiếp người nối tiếp nhau kéo dài vô tận. Lịch sử sông Hoài cũng chính là lịch sử của Phố, của dân cư nơi này, từ buổi khai hoang mở cõi của ông cha đầy gian lao khổ ải cho đến ngày nay con cháu các thế hệ ra sức lao động để tri ân người đi trước và chuẩn bị cho ngày mai một cơ đồ rạng rỡ hơn. Từng lớp người lặng lẽ đến với cõi đời rồi lại chết đi, từng lớp người khác lại tiếp tục bước tới và chẳng bao lâu lại biến mất như những con sóng vỗ bờ, để rồi lớp người khác xuất hiện... Luôn mới mà chẳng có chi khác lạ như sông kia miên man trôi mãi không ngừng theo những

đợt triều dâng. Tưởng như từng ấy câu chuyện vui buồn, từng ấy bi kịch và hạnh phúc của đời tiếp diễn không ngừng trôi chảy và phát triển trên dòng sông ấy, miên man bất diệt. Tất cả đều toát lên một tinh thần tự do, vô tận, vô danh và im lặng nhưng mang nhiều hi sinh, tha thiết với đời. Phải chăng ý nghĩa cuộc sống là ở đó?

Nói đến sông, người ta hay liên tưởng đến cầu. Và cây cầu nổi tiếng nhất gắn với sông Hoài chính là Cầu Chùa (hay Chùa Cầu hoặc Lai Viễn Kiều). Đã có bao chuyện kể, nhiều bút mực, sách in viết về mối lương duyên cơ ngẫu ấy, nhưng chỉ chắc chắn một điều: sông Hoài và Chùa Cầu là một phần không thể tách rời, là máu thịt, là linh hồn của vùng đất nơi đây. Giờ đây trên dòng sông này có cây cầu nối giữa bên này Phố và bên kia làng quê xứ mội Kim Bồng nổi danh. Chiếc cầu ấy như cánh tay nối dài để ôm chàng những người con chất phác, chân tình bên kia sông hòa vào nhịp sống năng động, rộn ràng của phố thị, bớt đi những vất vả, lo âu của các mẹ, các chị trên những chuyến đò ngang đầy người và hàng hóa, cho các em thơ thong thả đạp xe đến trường và đứng giữa cầu nhìn trời trong sông biếc.

Và thế thì, sẽ là điều hiển nhiên khi tìm một biểu tượng gắn bó, thủy chung với đất và người Hội An từ xưa đến nay- chắc có lẽ không gì thay thế được sông Hoài. Dòng sông như chính là tấm gương để soi hồn Phố từ thuở hồng hoang, lúc nào cũng dịu dàng và quyền rũ. Sông Hoài là món quà quý mà thiên nhiên ban tặng cho Hội An, không chỉ đem lại hơi nước mát lành cho phố thị mà còn tạo ra một cảnh quan trên bên dưới thuyền độc đáo và

những đêm hội hoa đăng lung linh màu sắc đầy ấn tượng. Vì thế có một nhà thơ đã gọi Hội An là “*phố của những vệt màu tri âm*”, đây là nơi để ai đó khi đi xa trở về mà thương mà nhớ, mà mơ mà tưởng. Nước đổ ra biển nhưng tình sông lại chảy ngược lên nguồn rồi vỗ vào lòng người, bởi vậy cứ khắc khoải hoài câu: “*Ai về nhắn với nậu nguồn. Mít non gửi xuống, cá chuồn gửi lên*”. Chỉ có bấy nhiêu thôi cũng ngậm ngùi, nghĩ ngợi.

Vẫn thường biết, bất cứ nơi đâu và bất kể lúc nào, hai yếu tố đất và nước luôn gắn bó với sự hình thành và phát triển của cư dân sống ở đó, góp phần làm nên tính cách đặc trưng phân biệt với vùng miền khác. Sông Hoài, từ bao đời đã là nhân chứng của những thăng trầm, biến đổi dữ dội của lịch sử, vẫn luôn duyên dáng, thân thương bên vùng đất phố thị này, vẫn mơ màng uốn lượn theo tháng năm của dòng đời bất tận. Hồn của đất, của người Hoài Phố ở đó chứ còn đâu. Phố Hội, cũng như chính sông Hoài, luôn biến đổi và trường tồn với những vẻ đẹp riêng biệt qua năm tháng. “*Trong tim ai cũng có một dòng sông riêng mình*”, lời bài hát sao thân thương quá đỗi, tôi cũng muốn “*trở về dòng sông tuổi thơ*”, nơi mang những dấu ấn thân thương đầy kỷ niệm của thời hồn nhiên và trong sáng, hồi sông Hoài yêu dấu ♦